**Ndërgjegjësimi dhe Veprimi: Kuptimi i Profilit të Konsumatorit për një Ekonomi rrethore në Kosovë**

*Përmbledhje e studimit të publikuar nga Fisnik Bislimi dhe Pranvera Dalloshi*

Çdo ditë, secili prej nesh hedh mbeturina, blen produkte të reja, përdor energji dhe konsumon burime natyrore. Shumë shpesh nuk e mendojmë se çfarë ndodh me gjithë këtë mbeturinë pas përdorimit, apo çfarë ndikimi ka në mjedis dhe ekonomi. Por sot, bota po përballet me një realitet të ri: burimet janë të kufizuara, mjedisi është i ngarkuar, dhe mënyra tradicionale e konsumit "blej–përdor–hidh" nuk mund të vazhdojë pafundësisht.

Një studim i ri me autorë nga Kosova sjell në qendër të vëmendjes një temë shumë aktuale: **ekonomia qarkore** – një model që bazohet në riciklim, ripërdorim dhe konsum të mençur. Ky model jo vetëm që ndihmon mjedisin, por krijon edhe mundësi të reja ekonomike dhe vende pune.

**Çfarë është ekonomia qarkore?**

Në vend që produktet të përdoren një herë dhe të përfundojnë në deponi, ekonomia qarkore synon që ato të qëndrojnë sa më gjatë në përdorim, të riparohen, të riciklohen dhe të rikthehen në qarkullim. Është një ekonomi që mendon për të ardhmen dhe që siguron që brezat e ardhshëm të kenë burime dhe një mjedis të shëndetshëm.

Për Kosovën, një vend me sfida të mëdha mjedisore dhe me një nivel të lartë të mbetjeve urbane, ky model nuk është vetëm opsion, por domosdoshmëri.

**Çfarë analizon studimi?**

Autorët kanë studiuar **profilin e konsumatorit kosovar** dhe nivelin e vetëdijes së tij për ekonominë qarkore. Përmes një ankete të gjerë, ata kanë pyetur qytetarët: sa dinë për këtë koncept? sa janë të gatshëm të ndryshojnë zakonet e tyre të konsumit? dhe çfarë faktorësh i pengojnë të kalojnë nga vetëdija në veprim?

Rezultatet tregojnë një tablo interesante:

- Shumë qytetarë kanë një **nivel të mirë vetëdijeje** për çështjet mjedisore. Ata e dinë që riciklimi dhe ripërdorimi janë të rëndësishme.
- Megjithatë, ka një **hendek mes vetëdijes dhe veprimit**. Shumë pak janë ata që realisht riciklojnë, blejnë produkte të qëndrueshme apo kufizojnë mbetjet e tyre.
- Faktorët kryesorë që e pengojnë këtë transformim janë: mungesa e infrastrukturës për riciklim, mungesa e informacionit praktik dhe ndonjëherë kostoja më e lartë e produkteve të gjelbra.

**Pse është e rëndësishme kjo për Kosovën?**

Ky studim tregon se Kosova ka një potencial të madh për të kaluar drejt një ekonomie qarkore, por i mungon mbështetja e duhur institucionale dhe infrastrukturore. Nëse ky tranzicion bëhet realitet, përfitimet janë të shumta:

- **Mjedis më i pastër** – më pak mbeturina nëpër deponi dhe më pak ndotje e ajrit, tokës dhe ujit.
- **Ekonomi më e fortë** – përmes zhvillimit të industrive të riciklimit, riparimit dhe inovacionit të gjelbër.
- **Më shumë vende pune** – nga mbledhja e materialeve për riciklim deri tek zhvillimi i teknologjive të reja për trajtimin e mbetjeve.
- **Integrim më i shpejtë me BE-në** – pasi Bashkimi Evropian e ka ekonominë qarkore si një nga prioritetet e tij kryesore.

**Çfarë duhet bërë?**

Autorët japin disa rekomandime praktike:

1. **Ndërtimi i infrastrukturës së riciklimit** – koshat e ndarë për mbeturina, qendrat e grumbullimit dhe kompanitë që merren me përpunimin e tyre.
2. **Edukim dhe ndërgjegjësim** – duke filluar nga shkollat dhe deri tek fushatat publike, për të shpjeguar se si çdo qytetar mund të bëjë ndryshimin.

3. **Nxitje financiare** – subvencione për bizneset që prodhojnë produkte të gjelbra dhe lehtësira për konsumatorët që i blejnë ato.
4. **Politika të qarta shtetërore** – ligje dhe strategji që e bëjnë ekonominë qarkore pjesë të zhvillimit kombëtar.

**Mesazhi kryesor**

Studimi sjell një mesazh të fuqishëm: **në Kosovë ekziston vetëdija, por duhet të kalohet nga fjalët në vepra**. Qytetarët janë të gatshëm, por kanë nevojë për mbështetje dhe kushte konkrete që ta kthejnë këtë dëshirë në realitet.

Ekonomia qarkore nuk është vetëm një ide abstrakte – është një mundësi për një jetë më të shëndetshme, për një vend më të pastër dhe për një ekonomi më të qëndrueshme. Për Kosovën, është një shans për t'u bërë pjesë e një trendi global që e shikon të ardhmen si të gjelbër dhe gjithëpërfshirëse.

*Si citohet ky punim (APA):*

Bislimi, F., & Dalloshi, P. (2025). Bridging awareness and action: Understanding consumer profile for a circular economy in Kosovo. *International Journal of Sustainable Development and Planning, 20*(2), 989–997. https://doi.org/10.18280/ijsdp.200292

*Ku gjendet punimi:*

Punimi i plotë gjendet në **International Journal of Sustainable Development and Planning** dhe është i qasshëm online përmes platformës së revistës (IJA Publishing).